

Ценко Маргарита Борисівна, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри культурології Національного юридичного університету України імені Ярослава Мудрого, м. Харків, Україна
e-mail: margarita-tsenko.60@ukr.net,
ORCID ID: 0000-0001-8781-8443

Тузиков Сергій Анатолійович, кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри фізики та радіоелектроніки Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, м. Харків, Україна
e-mail: tsa.53@ukr.net,
ORCID ID: 0000-0001-5919-1137

ДЕЯКІ АСПЕКТИ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Обґрунтовується, що моральність є базовою характеристикою людини, що забезпечує існування і окремого індивіда, і суспільства в цілому. Формування моральності – завдання не тільки персональне, а, насамперед, суспільне і державне. Проте, в сучасній Україні система морального виховання розбалансована, її ефективність мінімальна. Розглядаються проблеми, що виникають в процесі здійснення морального виховання на сучасному етапі розвитку держави, пропонуються деякі шляхи їх розв'язання.

Ключові слова: мораль, моральність, моральне виховання молоді, освіта, сучасна Україна, проблеми суспільства.

Постановка проблеми. В сучасному світі молоді люди живуть і розвиваються в оточенні багатьох різних джерел потужного впливу на них позитивного і негативного характеру, які повсякденно завдають ударів по незміцнілому інтелекту і почуттям молоді, сфері моральності, що тільки формується. До числа таких джерел відносяться, зокрема, засоби масової інформації (ЗМІ), які впливають на формування громадської думки, на перебіг політичних процесів, на соціалізацію молодого покоління, його світогляд, культурні пріоритети. Враховуючи маніпулятивний характер впливу ЗМІ, а також зростаючу потужність цього впливу на свідомість мас, можна робити найбільш негативні прогнози щодо розвитку української молоді. Небезпека ЗМІ виявляється не тільки в тому, що вони формують певну реальність, яка сконструйована штучно, але, перш за все, у тому, що потік інформації, який проникає через ЗМІ, часто носить надзвичайно негативний характер, що руйнує духо-

вний світ, моральні ціннісні орієнтири молоді. Зростання рівня насилля, суїцидів, злочинності, жорстокості, байдужості в українському суспільстві, зокрема в середовищі молоді, яскравий тому доказ і наслідки безконтрольності діяльності ЗМІ.

Серед інших деструктивних джерел впливу слід виділити: негативні соціально-політичні події в Україні (анексія Криму, бойові дії у Донбасі), тотальну корупцію всіх гілок влади та правоохоронних органів, уседозволеність, безкарність і практично непідсудність можновладців, олігархів, розгул злочинності, суперечність і розбрат у релігійній сфері, відсутність соціальної справедливості, тотальне зубожіння народу, нестримне зростання цін, низькі заробітні плати і пенсії, неможливість знайти гідну роботу тощо. Ці чинники руйнують усталений спосіб життя і цінності не тільки старшого покоління, а також деформують психіку і моральну свідомість молоді.

На жаль, слід визнати, що про мораль і моральність у сутнісному значенні цих понять сучасній пересічній людині мало відомо, насамперед тому, що справжнє їх значення в теперішній час сильно викривлене. В суспільній та індивідуальній свідомості має місце здебільшого змінене, вихолощене розуміння моралі і моральності як таких, що стосуються зовнішньої і формальної сторони поведінки, тобто форм суспільної пристойності. Зведення феномену моралі та моральності до етикету є яскравим свідченням того, що наукове знання існує окремо від знань загалом, а переважна більшість суспільства не має достатнього рівня етичної освіти.

Сьогодні в суспільстві сформувалася потреба, а в державі – соціальне замовлення на духовно-моральну особистість, яка:

- має чітку громадянську позицію, толерантну самосвідомість і менталітет, які сформувалися на основі етнічної, релігійної і культурної своєрідності народу, оволоділа досягненнями світової духовної культури, системою національних і загальнолюдських цінностей;

- здатна в ненасильницький спосіб врегульовувати міжетнічні конфлікти;

- жити в мирі і терпимості, активно брати участь у творчій добродійній і соціально-корисній діяльності.

Ці положення закріплені в Концепції щодо національно-патріотичного виховання молоді. Проте, на державному рівні практично відсутня нормативно-правова база та інші документи, які б врегульовували моральне виховання, регламентували цілі, завдання, принципи, шляхи формування моральних орієнтирів молоді, хоча проблема формування моральності стає все більш актуальною.

Результати *аналізу останніх наукових досліджень і публікацій* свідчать про увагу багатьох учених до проблеми формування всебічно розвинутої особистості, зокрема, її морального розвитку і виховання.

В історії людства питання духовно-моральних цінностей та розвитку моральних якостей і здібностей людини не є новими. Давні мислителі Сходу і Заходу (Авіценна, Арістотель, Демокріт, Платон, Сократ та ін.) залишили багату філософську та педагогічну спадщину щодо сутності моральності та її формування. Визначні вчені, письменники минулого (М. О. Бердяєв, В. Г. Белінський, В. М. Бехтерев, С. М. Булгаков, Г. Гачев, А. І. Герцен, Л. М. Гумільов, І. А. Ільїн, П. Ф. Каптерєв, Є. І. Реріх, В. С. Соловійов, С. Л. Соловейчик, Л. М. Толстой, К. Д. Ушинський та ін.) осмислювали феномен моралі та моральності, стверджували їх величезне значення в житті людини і необхідність морального виховання молодих людей. Кожна епоха висувала нові складні риси моралі, глибше усвідомлювала механізми її функціонування, проте, незмінним залишався і залишається факт потреби в морально-виховній діяльності людини.

За останні десятиліття внаслідок соціальних змін, що відбулися, в Україні з'явилися нові цілі виховання. Згідно з Концепцією національного виховання студентської молоді (2009 р.), Концепцією національного патріотичного виховання молоді (2009 р.), Концепцією національно-патріотичного виховання дітей і молоді (2015 р.) [1–3] держава спрямовує свою увагу на необхідність національно-патріотичного, громадянсько-правового, фізичного, естетичного, професійного виховання. В наведених документах викладаються цілі, завдання, закономірності, принципи, критерії виховання за цими напрямками. Питання й проблеми морального виховання практично не розглядаються.

В науковому культурологічному середовищі питання сутності моралі та моральності, а також проблема морального виховання є завжди актуальною. В роботах відомих українських учених і педагогів (О. Алексеєва, М. Бобак, А. Богущ, І. Гамрецький, Н. Іщук, Л. Ковальчук-Дегтяренко, В. Кондратюк, Л. Навозняк, Л. Ороновська, О. Сухомлінська, Г. Шевченко та ін.) піднімаються питання духовного розвитку, розглядаються особливості морального виховання молоді [4–15].

Втім, незважаючи на значну кількість наукових досліджень вітчизняних вчених щодо зазначених питань, проблема здійснення морального виховання, формування моральної культури молоді залишається актуальною, і, перш за все, через недостатню розробленість проблеми з точки зору сучасних реалій і проблем, що виникли в Україні, а також слабку орієнтованість досліджень на сучасну соціальну та педагогічну дійсність. Отже, *метою* статті є розгляд деяких аспектів проблеми морального виховання сучасної молоді, а також визначення можливих шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Суспільне життя здійснюється за допомогою багатьох інструментів, найважливішим з яких є мораль, завдяки якій забезпечується збереження і підтримка колективної форми життя людей, встанов-

лення соціальних відносин і стосунків, відбувається самореалізація членів суспільства тощо. Регулятивна дія моралі здійснюється через принципи, норми, вимоги моралі, що є результатом практичного досвіду спільного існування людей, досвіду, який пройшов перевірку історією, в тому числі нехтуванням небезпекою аморальності. Історія має чимало прикладів, які свідчать про держави, цивілізації, що руйнувалися саме в той час, коли суспільства переживали найвищі стадії бездуховності та аморалізму (наприклад, падіння Константинополя, Давнього Риму тощо).

Мораль, як універсальний спосіб регуляції, існує на всіх рівнях і в усіх сферах співіснування людей. Через дотримання моральних засад забезпечується гармонізація відносин, чим створюються умови для підтримки і відтворення власне людського способу життя. Феноменальність людського винаходу – моралі – і полягає саме в тому, що вчиняти відповідно до моралі здатна тільки людина. Отже, бути моральною означає бути людиною.

Формою існування моралі є моральність – свідомо вільна поведінка і діяльність людей, узгоджена з імперативами моралі. Е. Дюркгейм порівнював моральність із хлібом насущним. Він наголошував, що моральність – це обов'язковий мінімум і суворя потреба, без якої суспільства не можуть існувати.

Моральність – одна з найвищих і найскладніших форм вияву людяності. Як результат морального вибору, вона реалізується в людських якостях, вчинках, відносинах як моральний спосіб ставлення індивідів до себе, до оточення, до об'єктів і процесів. Проте такий спосіб неможливо обрати заздалегідь, або раз і назавжди. Моральне ставлення і моральні дії вимагають від особи постійного духовного напруження, регулярної роботи моральної свідомості щодо необхідного в цей момент, у цій ситуації вибору оптимального способу дії, спілкування, ставлення.

Моральність не є природною характеристикою людини, неможливо навчити людину моральному вибору як певній математичній формулі. Втім, моральність можна й слід формувати цілеспрямовано та наполегливо. Саме в цьому й полягає зміст морального виховання.

Моральне виховання, як один з видів системи виховання, – це спрямований вплив на вихованців з метою формування їх моральної свідомості, моральних якостей та здібностей, що відповідають потребам суспільного життя та самореалізації особистості. Зміст, завдання, принципи морального виховання широко досліджувались і науково визначені. Основна проблема цього виду виховання полягає в іншому – в оцінці та ставленні сучасного суспільства і державних інститутів до такого процесу.

Після набуття Україною незалежності почався процес не тільки критичного переосмислення минулого досвіду, а й часто відмови від нього. В цьому

контексті опинилося й моральне виховання, як таке, результати якого не можна чітко визначити, обчислити, виявити, а його умовність та ідеалізована мета не завжди усвідомлюється як важлива та ефективна. Завдання виховання моральності поступово зникло з переліку першочергових проблем країни, що розбудовується. З другого боку, моральне виховання здійснюється не тільки державною системою освіти і виховання. Моральність набувається і в процесі сімейного виховання, і в процесі здійснення життєдіяльності у взаємодії та спілкуванні індивідів. Але цей процес нерегульований, стихійний, і за певних несприятливих умов його результат може бути непередбачуваним.

Наслідки руйнування системи морального виховання та стихійного процесу духовного й морального розвитку людей очевидні. Вони виявляються в активній моральній деградації суспільства, що все частіше стає предметом засудження й критики громадськості. Відсутність організованої цілеспрямованої діяльності щодо відтворення і розвитку моральності народу, насамперед, молодого покоління, є загрозою життєздатності і суспільства, і держави.

В реалізації системи морального виховання й у створенні соціальних умов для позитивного суспільного виховання сьогодні існує чимало проблем, які вимагають пошуку шляхів їх вирішення. Серед найважливіших, на наш погляд, є такі:

1. Складне соціально-політичне та економічне становище сучасної України. Державна влада, спрямовуючи свої зусилля на економічну стабілізацію, встановлення політичних орієнтирів, вирішення проблем цілісності країни, залишила без уваги моральну складову духовності суспільства. Втім, ці та інші соціальні проблеми, що залишаються невирішеними, спричиняють знецінення моральних ідеалів і цінностей, сприяють розвитку девіантної поведінки та злочинності.

Сьогодні наше суспільство потребує значно більшої активності держави в регуляції ситуації у сфері моралі. Початком такої діяльності мають бути ефективні заходи щодо, по-перше, боротьби з тотальною корупцією, розкраданням, злочинністю, по-друге, досягнення миру та територіальної цілісності країни, по-третє, покращення добробуту та встановлення соціальної справедливості не на словах, а на справі.

2. Відсутність зв'язку між владою і суспільством для взаємної адекватної інформованості та взаємовпливу. Депутатський корпус і в центрі, і на місцях має слабкий зв'язок із населенням. Широкі верстви населення не мають важелів взаємодії і висування вимог до влади. Громадські організації в Україні вузькоспрямовані, не впливові і жодна з них на опікується суспільною моральністю. Недовіра до влади, що існує сьогодні, породжена привілейованим положенням представників владних структур, всюдозволеністю і безкарністю їх аморальних і злочинних дій. Вирішення цієї проблеми полягає, зокрема, як

в удосконаленні нормативно-правової бази щодо моральних вимог до владної верхівки, так і в створенні громадських представництв, рад тощо, як посередників між загалом і владою.

3. Руйнування традиційного укладу життя, криза сім'ї, надто низький рівень моральної культури більшості сучасних батьків.

Стан сім'ї є показником духовного добробуту нації. Через сім'ю дитина інтегрується в соціум, набуваючи перші враження, знання, уявлення про світ, суспільство, відносини, залучається до різних цінностей, формує ідеали. Первинна соціалізація, що відбувається в сім'ї, є фундаментом для подальшого засвоєння дитиною загальноприйнятих норм і правил.

Будь-які суспільні трансформації, соціальні потрясіння, в першу чергу, позначаються на сім'ї. Відповідно, охорона та підтримка цього соціального інституту, створення умов для матеріального й морального розвитку сім'ї є запорукою забезпечення духовної безпеки суспільства і національної безпеки держави. Значну допомогу можуть надати такі заходи, як етична та виховна просвіта батьків через співпрацю з освітніми, медичними закладами, залучення родин до участі у виховних заходах державних і громадських організацій.

4. Відсутність етичної освіти та концепції морального виховання в закладах освіти.

Як відомо, виховання є невід'ємною складовою освітнього процесу. І система освіти має всі можливості для формування духовного світу молоді, особливо їх моральних пріоритетів. Методична література середньої загальноосвітньої школи містить настанови щодо розвитку в учнях певних моральних якостей, як то: доброта, чесність, ввічливість, упевненість в собі, толерантність тощо. Проте, лише в початковій школі в навчальних предметах вивчаються засади суспільної моралі, чим закладаються основи моральності дітей. У середній школі тільки вчителі – ентузіасти приділяють достатню увагу цим питанням. Етична складова навчання зведена до вивчення етикету. Зауважимо, що без ґрунтового засвоєння моралі, без розуміння сенсу моралі в суспільстві вивчення правил етикетної поведінки залишається, в найкращому разі, сліпим, несвідомим відтворенням цих правил на вимогу обставин чи окремих осіб. Тому молодь із середньою освітою, через недостатню сімейну та шкільну етичну освіту та моральне виховання, часто не орієнтується в ситуаціях морального вибору, не усвідомлює моральні причинно-наслідкові зв'язки у своїх і чужих діях, стосунках, спілкуванні. Їхні ціннісні пріоритети формуються стихійно під впливом високотехнологічних засобів інформації, неформальних молодіжних організацій, субкультур тощо.

Можливість підвищити свій моральний рівень, отримати етичну освіту мали ті молоді люди, які вступили до вищого освітнього закладу. Однак, на

сьогоднішній день, майже всі такі заклади не мають у робочих планах обов'язкової навчальної дисципліни «Етика». Ця філософська наука, яка має давню історію і завжди визнавалась обов'язковою складовою будь-яких навчальних процесів, безумовно формує світогляд, впливає на індивідуальний процес усвідомлення людиною себе як частини цілого, суспільства, виховує людину в її власне людській якості.

Практично відсутня у вищих освітніх закладах позанавчальна виховна робота, студенти практично не залучаються до добросесійної діяльності, не існує достатньої кількості організацій, які б сприяли гуманному використанню студентами своїх знань і формували відповідальність, порядність, чесність, взаємоповагу і небайдуже ставлення до світу, до свого суспільства тощо.

Отже, сучасна освітня система потребує комплексного підходу до питань морального виховання молоді, який має включати реорганізацію навчальних програм усіх рівнів освіти, які мають містити навчальні дисципліни з «Етики» відповідно до вікових категорій, а також активізацію діяльності щодо створення організацій, здійснення заходів, які б формували моральну мотивацію, гуманну спрямованість свідомості дітей, молодих людей.

5. Негативний вплив засобів масової інформації, соціальних мереж.

Це одна з найпоширеніших проблем, що є об'єктом обговорення і в наукових колах, і в широких колах громадськості. Головний висновок різних досліджень та емпіричних спостережень свідчить про те, що через вплив засобів масової інформації у молоді формується кримінальне мислення, збільшується кількість девіантних вчинків, викривляються моральні орієнтації. На нашу думку, необхідний державний контроль за моральною якістю продукції цих структур. Крім цього, важливим кроком може стати прийняття більш суворих і конкретних законів, а також інститутів контролю щодо охорони моральності, які б стосувалися всіх структур і всіх верств населення.

6. Недостатня роль релігії і церкви в моральному відродженні України. Відтворення універсальних моральних цінностей, розвиток системи моральних регуляторів в людині можливі через популяризацію релігійної віри, активну діяльність релігійно-просвітницьких організацій, через толерантну співпрацю служителів усіх релігійних конфесій.

Висновки. Розглянуті аспекти і проблеми морального виховання молоді в Україні не є вичерпними. Існує чимало проблем, як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру. Моральність формується й удосконалюється протягом життя, тому розвиток моральності не може відбуватися стихійно. Моральність і моральна культура формуються через цілеспрямований процес освіти, виховання й самовиховання, в якому значущу роль відіграють суспільство і держава, важливим завданням яких має бути створення та забезпечення умов для духовного розвитку кожної людини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Концепція національного виховання студентської молоді. Рішення колегії МОН від 25 червня 2009 р., протокол № 7/2–4. URL: https://ru.osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/4310/ (дата звернення: 29.08.2018).
2. Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання молоді. Наказ, Міністерство у справах сім'ї, молоді та спорту; Міністерство оборони; Міністерство культури і туризму; Міністерство освіти і науки № 3754/981/538/49 від 27.10.09 року. URL: <https://ru.osvita.ua/legislation/other/5397/> (дата звернення: 29.08.2018).
3. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді. Затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 р. № 641. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0641729-15> (дата звернення: 29.08.2018)
4. Про першочергові заходи щодо забезпечення та розвитку культури і духовності українського суспільства: указ Президента України, 24.11.2005 р. *Офіційний вісник України*. 2005. № 48. С. 14.
5. Алексеева О. А. Гуманізація вищої освіти як фактор відродження духовності української молоді. *Вісник Київського Національного університету ім. Т. Шевченка. Сер. Соціологія. Психологія. Педагогіка*. 2007. Вип. 27–28. С. 67–69.
6. Бобак М. Концепція активної життєвої позиції людини в українському відродженні. *Наукові записки ТДПУ ім. В. Гнатюка. Сер. Філософія*. 2003, Вип. 10. С. 90–95.
7. Богущ А. М. Духовні цінності в концепції сучасної парадигми виховання. *Виховання і культура*. 2001. № 1. С. 5–9.
8. Гамрецький І. Толерантність і духовна безпека молоді. *Рідна школа*, 2005. № 4. С. 26–28.
9. Іщук Н. М. Навчально-методичне забезпечення виховання духовності студентів вищого навчального закладу. *Проблеми освіти*. 2005, Вип. 42. С. 31–37.
10. Ковальчук-Дехтяренко Л. Роль духовної культури у становленні особистості студента. *Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Сер. Педагогіка*. 2005. № 5. С. 27–29.
11. Кондратюк В. Феномен української духовності і культури. *Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Сер. Історія*. 2008. Вип. 3. С. 254–258.
12. Навозняк Л. Л. Соціологічні віхи процесу формування духовності в школах України (від часів Київської Русі до початку ХХІ століття). *Соціальна педагогіка: теорія та практика*. 2008. № 2. С. 88–94.
13. Ороновська Л. Становлення духовних цінностей особистості: теоретичний аспект проблеми. *Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Сер. Педагогіка*. 2006. № 5. С. 18–22.
14. Морально-духовний розвиток особистості в сучасних умовах (Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді) : Зб. наук. пр. Кн. 2 / ред.: О. В. Сухомлинська; АПН України. Ін-т пробл. виховання. Київ, 2000. 340 с.
15. Шевченко Г. П. Система духовно-нравственного развития учащейся молодежи Украины. *Педагогика*. 2008. № 9. С. 114–120.

REFERENCES

1. Kontsepsiia natsionalnoho vykhovannia studentskoi molodi. Rishennia kolehii MON vid 25 chervnia 2009 r., protokol № 7/2–4. Retrieved from https://ru.osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/4310/ [in Ukrainian].
2. Pro zatverdzhennia Kontsepsii natsionalno-patriotychnoho vykhovannia molodi. Nakaz, Ministerstvo u spravakh simi, molodi ta sportu; Ministerstvo oborony; Ministerstvo kultury i turyzmu; Ministerstvo osvity i nauky № 3754/981/538/49 vid 27.10.09 roku. Retrieved from <https://ru.osvita.ua/legislation/other/5397/> [in Ukrainian].
3. Kontsepsiia natsionalno-patriotychnoho vykhovannia ditei ta molodi. Zatverdzhena nakazom Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 16.06.2015 r. № 641. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0641729-15> [in Ukrainian].
4. Pro pershocherhovi zakhody shchodo zabezpechennia ta rozvytku kultury i dukhovnosti ukraïnskoho suspilstva: ukaz Prezydenta Ukrainy, 24.11.2005 r. (2005). *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy – Official Bulletin of Ukraine*, 48, 14 [in Ukrainian].
5. Aleksiieva, O. A. (2007). Humanizatsiia vyshchoi osvity yak faktor vidrodzhennia dukhovnosti ukraïnskoi molodi. *Visnyk Kyïvskoho Natsionalnoho universytetu im. T. Shevchenka. Ser Sotsiologhiia. Psykholohiia. Pedahohika – Bulletin of T. Shevchenko Kiev National University. Ser Sociology. Psychology. Pedagogy*, 27–28, 67–69 [in Ukrainian].
6. Bobak, M. (2003). Kontsepsiia aktyvnoi zhyttievoi pozytsii liudyny v ukraïnskomu vidrodzhenni. *Naukovi zapysky TDPU im. V. Hnatiuka. Ser Filosofiia – Scientific notes of V. Hnatiuk TSPU. Ser Philosophy*, 10, 90–95 [in Ukrainian].
7. Bohush, A. M. (2001). Dukhovni tsinnosti v kontsepsii suchasnoi paradyhmy vykhovannia. *Vykhovannia i kultura – Education and culture*, 1, 5–9 [in Ukrainian].
8. Hamretskyi, I. (2005). Tolerantnist i dukhovna bezpeka molodi. *Ridna shkola – Native school*, 4, 26–28 [in Ukrainian].
9. Ishchuk, N. M. (2005). Navchalno-metodychne zabezpechennia vykhovannia dukhovnosti studentiv vyshchoho navchalnoho zakladu. *Problemy osvity – Problems of education*, 42, 31–37 [in Ukrainian].
10. Kovalchuk-Dekhtiarenko, L. (2005). Rol dukhovnoi kultury u stanovlenni osobystosti studenta. *Naukovi zapysky TNPU im. V. Hnatiuka. Ser Pedahohika – Scientific notes of V. Hnatiuk TSPU. Ser Pedagogy*, 5, 27–29 [in Ukrainian].
11. Kondratiuk, V. (2008). Fenomen ukraïnskoi dukhovnosti i kultury. *Naukovi zapysky TNPU im. V. Hnatiuka. Ser Istoriia – Scientific notes of V. Hnatiuk TSPU. Ser History*, 3, 254–258 [in Ukrainian].
12. Navozniak, L. L. (2008). Sotsiologichni vikhy protsesu formuvannia dukhovnosti v shkolakh Ukrainy (vid chasiv Kyïvskoi Rusi do pochatku XXI stolittia). *Sotsialna pedahohika: teoriia ta praktyka – Social pedagogy: theory and practice*, 2, 88–94 [in Ukrainian].
13. Oronovska, L. (2006). Stanovlennia dukhovnykh tsinnosti osobystosti: teoretychnyi aspekt problemy. *Naukovi zapysky TNPU im. V. Hnatiuka. Ser Pedahohika – Scientific notes of V. Hnatiuk TSPU. Ser Pedagogy*, 5, 18–22 [in Ukrainian].
14. Sukhomlynska, O. V. ed. (2000). *Moralno-dukhovnyi rozvytok osobystosti v suchasnykh umovakh (Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi): Zb. nauk. pr. Kn. 2 / APN Ukrainy. In-t probl. vykhovannia. Kyiv* [in Ukrainian].

15. Shevchenko, G. P. (2008). Sistema duhovno-nravstvennogo razvitija uchashhejsja molodezhi Ukrainy. *Pedagogika – Pedagogy*, 9, 114–120 [in Russian].

Ценко Маргарита Борисовна, кандидат философских наук, доцент, доцент кафедры культурологии Национального юридического университета Украины имени Ярослава Мудрого, г. Харьков, Украина

Тузиков Сергей Анатольевич, кандидат технических наук, доцент, доцент кафедры физики и радиоэлектроники Харьковского национального университета Воздушных Сил имени Ивана Кожедуба, г. Харьков, Украина

НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ПРАВСТВЕННОГО ВОСПИТИЯ МОЛОДЕЖИ В СОВРЕМЕННОЙ УКРАИНЕ

Обосновывается, что нравственность является базовой характеристикой человека, обеспечивающей существование и отдельного индивида, и общества в целом. Формирование нравственности – задача не только персональная, но, прежде всего, общественная и государственная. Однако, в современной Украине система нравственного воспитания разбалансирована, ее эффективность минимальна. Рассматриваются проблемы, возникающие в процессе осуществления нравственного воспитания на современном этапе развития государства, предлагаются некоторые пути их разрешения.

Ключевые слова: мораль, нравственность, нравственное воспитание молодежи, образование, современная Украина, проблемы общества.

Tsenko Margarita Borysivna, PhD, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Culturology, Yaroslav the Wise National Law University, Kharkiv, Ukraine

Tuzikov Sergey Anatolyevich, PhD (Technical Sciences), Associate Professor, Associate Professor of Department of Physics and Radioelectronics, Ivan Kozhedub Kharkiv National Air Force University, Kharkiv, Ukraine

SOME ASPECTS OF MORAL EDUCATION YOUTH IN MODERN UKRAINE

Problem setting. This article deals with the modern world, where young people live and develop in the environment of many different sources of powerful influence on them, both positive and negative, which everyday impacts on the unsustainable intellect and

feelings of youth, the sphere of morality that is being formed. The morale of the young generation is falling rapidly, causing anxiety in the society and the need to take measures to improve the moral situation. Today in society there is a need, and in the state – a social order for a spiritual and moral personality. However, at the state level, there is virtually no regulatory framework and other documents that would deal specifically with moral education, which would regulate the goals, tasks, principles, ways of forming the moral benchmarks for young people.

***Recent research and publications** testify the attention of many scholars to the problem of the fully developed personality formation in particular, moral development and upbringing. Each era advanced new and new complex features of morality, became deeper aware of the mechanisms of its functioning, however, the fact that the need and relevance of moral and educational activities of person and society. Despite of deep-seated work of scientists on these issues, the problem of moral education, the formation of the moral culture of youth remains relevant, and because of the lack of development this problem in terms of modern realities and problems that have arisen in Ukraine, and weak orientation of research into contemporary social and pedagogical reality.*

***Paper objective.** Consider some aspects of the significance of moral and morality, find out the problems of modern youth moral education, as well as identify possible ways to solve them.*

***Paper main body.** Social life is carried out with the help of many instruments, the most important of which are the morality, which ensures the preservation and support of the collective way of people's life, the establishment of relations, life takes place, self-actualizing members of society, etc. Through observance of moral principles, harmonization of relations is ensured, which creates conditions for the maintenance and reproduction of the actual human way of life. The phenomenal nature of the human invention – morality – is precisely that one person can only act in accordance with morality. Consequently, being moral means to be human.*

Morality is not a natural characteristic of man, and it is impossible to teach a person moral choice as a certain mathematical formula. However, morality can and should be formed purposefully and persistently. That is the content of moral education. Moral education is one of the types of educational system; it is aimed at influencing people in order to form their moral consciousness, moral qualities and abilities that meet the needs of social life and self-actualization of the individual.

The task of upbringing morality gradually disappeared from the list of urgent problems of a developing country. The lack of organized targeted activity to reproduce and develop the morality of the people, first of all, the young generation, is a threat to the viability of both society and the state.

The implementation of moral education system and creating social conditions for positive social upbringing today there are many problems that require the search for solutions to them. Among the most important, in our opinion, are the following: social and political, and economic situation of modern Ukraine; lack of communication between the government and society for mutual adequate awareness and mutual influence; the destruction of the traditional way of life, the crisis of the family, the very low moral culture

level of most modern parents; the lack of ethical education and the concept of moral education; negative influence of mass media, social networks; insufficient role of religion and church in the moral revival of Ukraine.

Conclusions of the research. Some aspects and problems of moral education of young people in Ukraine are not exhaustive. There are both objective and subjective problems. Morality and moral culture are a purposeful process of education, up-bringing and self-education. The significant role is played by society and the state, which have the duty to create and provide conditions for the moral, and in general, the spiritual development and existence of each person.

Keywords: moral, morality, moral upbringing of youth, education, modern Ukraine, problems of society.

